

MATERIAŁY FORMACYJNE

dla członków
Straży Honorowej NSPJ

2
ZESZYT

Autorzy rozdziałów

Ks. Józef Gawel SCJ, s. Maria Bernadeta Wysocka OVM,
Natalia Gorczowska

Redakcja i korekta

S. Maria Bernadeta Wysocka OVM, Natalia Gorczowska,
Elżbieta Jodzińska

Skład i łamanie

Elżbieta Jodzińska

Projekt okładki

Elżbieta Jodzińska

ISBN: 978-83-86733-14-9

© Copyright by Wydawnictwo Arcybractwa

Straży Honorowej Najświętszego Serca Pana Jezusa

31-142 Kraków, ul. Krowoderska 16

tel. 12 631-86-20

www.strazhonorowa.pl

www.strazjezusa.pl

e-mail: wydawnictwo@strazhonorowa.pl

Do użytku wewnętrznego

Wszelkie prawa zastrzeżone

I. PREKURSORY KULTU SERCA PANA JEZUSA

„Kościół od zarania swych dziejów zwracał się do przebitego na krzyżu Serca Chrystusa, z którego wypłynęła krew i woda, symbole sakramentów, które tworzą Kościół, a Ojcowie chrześcijańskiego Wschodu i Zachodu widzieli w Sercu Wcielonego Słowa początek dzieła naszego zbawienia, owoc miłości Bożego Odkupienia, którego przebite Serce jest szczególnie wymownym symbolem” – pisał św. Jan Paweł II. W nauce Ojców przebity bok był bowiem ośrodkiem życia Kościoła i każdego chrześcijanina. „Chrześcijanie zostali wyciosani z łona Chrystusowego” – powiedział św. Justyn (100–165). Święty Augustyn (354–430) napisał zaś: „Chrystus jest bramą. Dla ciebie ta brama została otwarta, kiedy Jego bok został otwarty włócznią. Przypomnij sobie to, co wypłynęło z boku, i wybierz drogę prowadzącą do wejścia”.

Kontemplacja przebitego Serca Ukrzyżowanego pojawiła się już u teologów i mistyków średniowiecznych. Świętemu Anzelmowi (1033–1109) przypisuje się słowa, które wskazują, jak stopniowo w otwartej ranie boku dostrzegano Serce Pana Jezusa: „Jezus okazuje się słodkim [...] w ranie swego boku. Przez otwarcie bowiem boku zostały nam objawione bogactwa Jego dobroci, tzn. miłość Jego Serca względem nas”. W średniowieczu kontemplacja przebitego boku Chrystusa wiązała się z pobożnością pasyjną, czyli z kultem pięciu ran Pana Jezusa. To z niego wyłoniło się nabożeństwo do rany otwartego boku, a następnie do Bożego Serca.

Pod koniec średniowiecza w literaturze religijnej zaczęło się pojawiać coraz więcej tekstów, w których wskazywano jako przedmiot kultu otwarte Serce Jezusa. Wśród autorów tych pism wyróżniał się św. Bonawentura (1217–1274), któremu zawdzięczamy dzieło *Mistyczny krzew winny*. Ten franciszkanin był jednym z największych teologów średniowiecznych. Pobożność pasyjna doprowadziła go do przebitego Serca Jezusowego. Według św. Bonawentury bok Chrystusa został otwarty, abyśmy przez widzialną ranę zobaczyli niewidzialną ranę miłości. Symbolizuje ona wszystkie cierpienia Zbawiciela poniesione dla ludzi i powinna skłaniać chrześcijan do odwzajemnienia się Mu miłością: „Któż by nie kochał owego Serca tak zranionego? Któż tak kochającemu nie odwzajemni się miłością? – czytamy w pismach tego doktora Kościoła.

Rozważania św. Bonawentury na temat Serca Jezusowego łączą się z refleksjami sławnych niemieckich mistyczek średniowiecznych: św. Mechtyldy (1241–1299) i św. Gertrudy (1256–1302), które są uważane za prekursorki kultu Serca Bożego. Były zakonnicami w klasztorze w Helfcie w Saksonii, gdzie kwitło życie duchowe i mistyczne oraz gorące nabożeństwo do człowieczeństwa Chrystusa. Czczono tam szczególnie mękę i rany Jezusa. Przykład życia tych dwóch świętych oraz ich pisma stanowią kamień milowy w historii rozwoju nabożeństwa do Serca Bożego.

Pierwsza z nich, św. Mechtylda, była mistyczką i jedną z pierwszych propagatorek kultu, ułożyła też wiele modlitw do Serca Pana Jezusa. Powiedziała: „Gdyby trzeba było opisać wszystkie dobrodziejstwa, jakie otrzymałam od kochającego Serca Boga, trzeba by księgi grubszej niż brewiarz używany w jutrzni”. Jej doświadczenia duchowe zostały zebrane i spisa-

ne w dziele *Księga specjalnej łaski*. Święta Gertruda przebywała w Helfcie w tym samym czasie co św. Mechtylda. W klasztorze studiowała *Pismo Święte* i dzieła Ojców Kościoła. Jej pobożność była oparta na rozważaniu tajemnic Męki Pańskiej, a to doprowadziło ją do tajemnicy przebitego Serca Chrystusowego. Według niej dramat odkupienia rozpoczął się złożeniem Dzieciątka Jezus na sianie w betlejemskim żłóbku, a zakończył ostatnim tchnieniem Chrystusa na krzyżu na Golgocie. Przebitą bok prowadził ją do Serca Jezusa będącego symbolem zbawczej miłości. W rozmiłowaniu się w Bożym Sercu pomogły jej nadzwyczajne łaski, które uczyniły ją jedną z największych mistyczek chrześcijańskich. Swoje przeżycia i doświadczenia spisała w dziele *Zwiastun Bożej miłości*.

Ze św. Mechtyldą łączyły Gertrudę podobne przeżycia mistyczne. Ich pobożność odznaczała się chrystocentryzmem oraz nabożeństwem do Bożego Serca. Nie oddzielały one nigdy Najświętszego Serca od osoby Chrystusa. Według nich wszystkie dobra, jakie ludzie otrzymują, wynikają z miłości Boga płynącej przez Serce Chrystusa. I odwrotnie, wszelkie dobro czynione przez człowieka wraca do Boga przez Serce Jezusa, ale już udoskonalone i uszlachetnione dzięki Jego zasługom.

Kolejny propagator nabożeństwa do Serca Bożego, św. Franciszek Salezy (1567–1622), żył i działał w Sabaudii (obecnie teren Francji). Ten doktor Kościoła był biskupem Genewy, wielkim kaznodzieją i autorem pism ascetycznych. W nauczaniu i pismach podkreślał Bożą miłość zarówno w dziele stworzenia, jak i odkupienia. Nauczał, że Pan Jezus nawet dziś byłby gotów cierpieć, aby uwolnić ludzkość od grzechów sprzeciwiających się miłości Boga. Papież Pius XII, przedstawiając rys historyczny nabożeństwa do Serca Pana Jezusa, zaliczył św. Franciszka

Salezego do osób, które miały największy wpływ na jego ugruntowanie i rozwój. Nauczając o Bożej miłości i zakładając zakon wizytek, przygotował on bowiem Kościół do zrozumienia objawień św. Małgorzaty Marii Alacoque [czyt. alakok], a przez to do ustanowienia święta Serca Jezusowego.

Ważną postacią jest św. Jan Eudes [czyt. oed] (1601–1680), znany jako twórca liturgicznego święta Serca Jezusa i Serca Maryi. Uważa się go również za najgorliwszego apostoła tego nabożeństwa w XVII wieku. Pragnął wprowadzić w Kościele publiczną cześć Serca Jezusowego, dlatego ułożył pierwszy formularz Mszy Świętej o Sercu Jezusa. Nakazał także odmawiać oficjum brewiarzowe w założonym przez siebie zgromadzeniu. Tworzył różne bractwa poświęcone Bożemu Sercu, które w dużym stopniu przyczyniły się do rozszerzenia tego nabożeństwa. Z tego względu uważa się go za apostoła publicznego kultu Serca Jezusa.

Interesujące jest to, że Jan Eudes żył w tym samym czasie co św. Małgorzata Maria, jednak nic o niej nie wiedział. Podczas gdy ona miała objawienia Serca Jezusowego, on z własnej inicjatywy, kierując się doświadczeniem wiary, głosił cześć tego Serca. Trud kapłana i jego gorliwość apostołską przygotowały ludzi na przyjęcie znanego dziś w całym Kościele orędzia, którego źródłem były objawienia w Paray-le-Monial [czyt. pare-le-monial].

Należy jeszcze dodać, że na przełomie XVI i XVII w. również w Polsce żył teolog Bożego Serca – o. Kasper Druzbicki (1590–1662). Zachęcał do modlitwy do Najświętszego Serca Jezusowego, naśladowania Jego cnót, osobistego poświęcenia i wynagrodzenia zniewag. W kulcie Serca Bożego upatrywał najlepszej drogi do osiągnięcia zjednoczenia z Chrystusem. Uczył, że odpowiedzią człowieka na miłość Serca Zbawiciela

powinny być konkretne praktyki religijne, w których wyrażamy naszą miłość, cześć, ufność, pragnienie wynagrodzenia za grzechy własne i całego świata. W 1623 roku wydał książkę *Serce Jezusa celem ludzkich serc*. Dzięki temu dziełu nazywany jest prekursorem kultu Serca Jezusowego. Jeden z historyków napisał: „Żadna książka dotąd nie mówiła tak jasno o Sercu Pana Jezusa, żadna nie odsłoniła tylu horyzontów”. Co ciekawe, o. Druźbicki także nic nie wiedział o objawieniach św. Małgorzaty Marii.

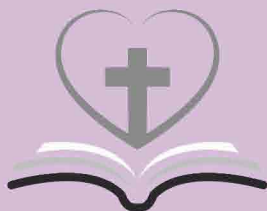
Współcześni czciciele Serca Jezusowego powinni nie tylko doświadczać tajemnicy Bożej miłości jak święci i mistycy, ale także uczyć się od nich, jaką odpowiedź dawać na tę miłość.

Propozycje tematów do rozmowy w ramach spotkania Straży Honorowej NSPJ:

1. Jakie znam dzieła prekursorów kultu Serca Bożego?
2. Dlaczego o. Kasper Druźbicki nazywany jest „teologiem Bożego Serca”?
3. Co mistycy i święci średniowiecza mówili o ranie Serca Jezusowego?

Literatura pomocnicza:

1. Ks. Józef Gaweł, *Kochać Serce Jezusa jak oni*, Wydawnictwo Księży Sercanów Dehon, Kraków 2007.
2. Ks. Józef Gaweł, *Najświętsze Serce Jezusa. Nadzieja dla świata*, Dom Wydawniczy Rafael, Kraków 2017.
3. Ks. Leszek Poleszak, *Serce Jezusa niezgłębione źródło miłości Boga*, Wydawnictwo Księży Sercanów Dehon, Kraków 2007.

Wydawnictwo Arcybractwa
Straży Honorowej NSPJ